

## ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТІЙКОГО ТУРИЗМУ НА ОХОРОНЮВАНИХ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІЯХ

**Худавердієва В.А.**, канд. екон. наук, доц.

**Галауз А.О.**, здобувач вищої освіти

**Шенкарьов В.Ю.**, здобувач вищої освіти

Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Туризм на охоронюваних природних територіях (ОПТ) має свої особливості. Він покликаний не тільки забезпечувати людям цікавий відпочинок на природі, але демонструвати зразки грамотного ставлення до природи, вчити розуміти, цінувати природу, дбайливо до неї відноситься, і, нарешті, формувати розуміння ролі природних територій, що особливо охороняються (ООПТ) і для самої природи і для суспільства [1].

Туризм на ОПТ – це серйозний бізнес, що потребує професійної, планової роботи та державного підходу. Як свідчить світова практика, туризм на ОПТ успішний, коли у його розвитку беруть участь, обов'язково, кілька гравців, ролі між якими чітко розділені. Кожен із учасників вирішує свої, властиві саме йому завдання, і кожен із них має свою зону відповідальності. Відповідальність ОПТ – забезпечувати збереження природи і, пов'язаного з нею, культурної спадщини, просвітлювати відвідувачів, надавати їм можливість зрозуміти цінність природи, навчити їх, у тому числі на прикладі своєї діяльності, необхідності дбайливого, розумного ставлення до природи [2]. Туристичні компанії мають можливість професійно організувати роботу з туристичними потоками, групами та нести відповідальність саме за це. Держава, місцева влада зацікавлена у соціальному розвитку, у формуванні привабливого вигляду регіону, країни та можуть сприяти залученню інвестицій у розвиток туристичної інфраструктури. Але тільки тоді, коли всі зацікавлені сторони процесу з усією відповідальністю виконують властиві їм функції, вдається долати неминучі протиріччя між завданням збереження природи та її використанням з метою розвитку туризму. Це перевірено у світі практика.

Масовий туризм може бути потужною руйнівною силою, якщо розвивається стихійно, без грамотного планування та облаштування природної території, без необхідної інфраструктури, без жорсткого контролю з боку охоронців природи. У той же час, туризм на ОПТ має величезний просвітницький потенціал, і його розвиток здатний дати серйозний імпульс економічному розвитку окремих районів, регіонів,

країни в цілому.

З кінця ХХ століття туризм є важливою сферою економічної діяльності, і все вказує на те, що значення цього сектора продовжуватиме зростати. Диверсифікація турпродуктів виражається, зокрема, в збільшенні популярності всіх форм природно-орієнтованого, екологічного, сільського туризму, відвідування національних і природних парків [3]. Туристи стають більш досвідченими і вимогливими не тільки щодо комфорту, а й щодо значущості досвіду, що отримується з подорожі, включаючи інформацію про культурні цінності, контакти з місцевим населенням, знання про флору і фауну, екосистеми і життя дикої природи, і її збереження.

Спостережуване зростання та нові тенденції у розвитку туризму ставлять його у становище, коли від успішності менеджменту залежить, чи буде позитивним чи негативним внесок туризму в управління ОПТ та в зміну способу життя корінного населення. Фактично, туризм може бути важливим інструментом охорони та підвищення обізнаності місцевих жителів та відвідувачів про справжні цінності заповідних територій [4]. Цього можна досягти, використовуючи доходи від рекреаційної діяльності на потреби охорони природи, та/або за допомогою поширення інформації, здійснення просвітницьких та освітніх програм для місцевих жителів та відвідувачів ОПТ. Діяльність з розвитку туризму на ОПТ має бути ретельно спланована за для досягнення довгострокових завдань. З іншого боку, «неграмотний» туризм може сприяти посиленню деградації екосистем і ландшафтів території, що охороняється.

#### Список використаних джерел

1. UNESCO. (2022). Recommendation concerning the safeguarding and contemporary role of historic areas. Available: [www.unesco.org/culture/laws/historic/html\\_eng/page1.shtml](http://www.unesco.org/culture/laws/historic/html_eng/page1.shtml)

2. Manning, R. E. and Lime, D. W. (2020). Defining and Managing the Quality of Wilderness Recreation Experiences. In McCool, S. F., Cole, D. N., Borrie, W. T. and O'Loughlin, J. (compilers), *Wilderness Science In A Time Of Change* Conference, Missoula, Montana, May 23-27, 2020. Proceedings. USDA, Forest Service, Ogden, UT, USA.

3. Langholtz, J., and Brandon, K. (2001). Privately Owned Protected Areas, pp. 303-314. In D. B. Weaver (Ed.). *The Encyclopedia of Ecotourism*. CABI Publishing, Wallingford, UK.

4. UNESCO. (2022). World Education Report 2022. Available: [www.unesco.org/education/information/wer](http://www.unesco.org/education/information/wer)